

SAK:n puheenjohtaja Jarkko Eloranta
Puhe Rakennusliiton 100-vuotisjuhlassa Helsingissä 3.5.2024

Jarkko Elorannan juhlapuhe 100-vuotiaalle Rakennusliitolle

Arvoisat kutsuvieraat, puheenjohtaja, hyvä 100-vuotisjuhlaseminaarin väki, hyvät ystävät!

Rakennusliiton satavuotinen perinne ja historia rakennustyöväen edunvalvojana on komea ja juhlan arvoinen saavutus. Pitkään taipaleeseen mahtuu monenlaista käännettä, mutta aina toiminnan tarkoitus on ollut kirkas ja selkeä. Rakentajien työ- ja elinolojen parantaminen, materiaalsen ja henkisen hyvinvoinnin kasvattaminen. Vuodet vierivät, mutta tehtävä säilyi. Jäsenten etujen kehittäminen ja puolustaminen, siinä on ammattiliiton peruskaura. Vuosikymmenestä ja ammattiliitosta riippumatta.

Keskusjärjestö SAK:n puolesta haluan heti kärkeen onnitella vetreää, vahvaa ja eteenpäin katsovaa 100-vuotista Rakennusliittoa ja sen jäseniä sekä kiittää liiton aikaisempia, nykyisiä ja tulevia toimijoita kaikesta siitä työstä mitä olette vuosikymmenten varrella tehneet ja tulette tekemään suomalaisen työntekijän ja työelämän parhaaksi. Suuret kiitokset ja lämpimät onnitelut!

Hyvä seminaariyleisö!

Sata vuotta sitten elettiin kovin erilaisessa Suomessa kuin tänä päivänä. Tämä lienee itsestään selvyyttä, mutta mikä olisi silta 100-vuoden takaiseen Suomeen ja työelämään.

Helsingin yliopiston tutkijat Elina Kuorelahti ja Maiju Wuokko kirjoittivat huhtikuussa blogin Kalevi Sorsa -säätöön nettisivuille, jossa he totesivat että, nykyisissä Orpon hallituksen tulehtuneissa työmarkkinasuhteissa ja hallituksen sanelupolitiikassa on jotain tuttua sadan vuoden takaa. Vuoden 1918 sisällissodan jälkeen suomalaistyönantajat kieltäytyivät neuvottelemasta työehdoista kollektiivisesti palkansaajapuolen kanssa, ja työehdot sovittiin yritys- tai yksilökohtaisesti. Eduskunta oli työmarkkinakysymysten pääasiallinen säätelijä. ”Vallankumouksellisen mafiana” pidettyä ay-liikettä ei 1920- ja 1930-luvuilla päästetty teollisuuspatruunoiden ja ministereiden kanssa vallan kabinetteihin.

Tutkijat toteavat myös, että Suomi oli vielä 1930-luvulla työmarkkinasuhteiden takapajula Pohjolassa. Työnantajat eivät Suomessa tuolloin vielä neuvotelleet palkansaajien kanssa, vaikka muualla pohjoismaissa niin oli tehty jo vuosikymmeniä.

Tiedä sitten onko lyhyt, vasta vuonna 1940 alkanut sopimisen historiamme syynä siihen, että työnantajille on taas vahva kaipuu Eduskunnan vahvaan rooliin työmarkkinoiden säätelijänä.

Hyvät kuulijat!

On tietysti todella surullista, että se hyvä mikä vuosikymmenten varrella on saatu aikaan työmarkkinasuhteissa, ollaan nyt viskaamassa romukoppaan. Tietenkään nykyhallituksen työmarkkinatoimet eivät välttämättä olleet yllätyksiä, sillä samanlaisia pyrkimyksiä työnantajilla on ollut jo vuosikymmenten ajan.

Tuore historiikkinne kertoo Rakennusliiton ja suomalaisen työmarkkinapolitiikan historiaa 90-luvulta eteenpäin. Silloinkin elettiin vaikeita talousaikoja ja hankalia työmarkkinahetkiä. Jos Orpon-Purran hallitukselle verrokkia viime vuosikymmeniltä hakee, niin Ahon-Viinasen hallitus on varmasti lähimpänä. Työnantajien vuonna 1991 julkaisemat saatanalliset säkeet työmarkkinoiden muuttamiseksi ovat kovin lähellä sitä, mitä on kirjoitettu Orpon-Purran hallitusohjelmaan.

Aho-Viinasen hallitus joutui kuitenkin kaikista kovimmista tavoitteistaan luopumaan ammattiyhdistysliikkeen kovan painostuksen edessä, mutta toki menetyksiä ja maksettavaa tuli työntekijöille silloinkin. Suomen taloudellinen tila oli silloin paljon heikompi kuin nyt ja kotimaan asioiden vakava retuperä olisi vaikeuttanut velkaantuvan ja pankkikriisin kourissa kouristelevan maan jaloilleen saattamista rajusti.

Ammattiyhdistysliike on voimiensa huipulla 90-luvun alkuvuosina. Pitkään jatkunut jäsenmäärien ja järjestäytymisen kasvu oli tuonut merkittävästi yhteiskunnallista, poliittista ja työmarkkinavaikutusvaltaa.

Ahon hallitusta seuranneen Lipposen hallituksen aikana vyön kiristys jatkui ja ay-liike joutui demarihallituksenkin kanssa törmäyskurssille, mutta tämän kriisin jälkeen ay-liike vaikutti vahvasti yhteiskunnan peilisaaleissa. Nyt tilanne on jälleen muuttumassa, kun Orpon hallitus työntää ay-liikettä pois päätöksenteon areenoilta.

Arvoisa seminaariväki!

Rakennusliitto on ollut eturintamassa todistamassa ja vastaanottamassa työelämän muutoksia. Ulkomaisen työvoiman tulo Suomeen alkoi 80- ja 90-lukujen taitteessa ja rakennusala oli se, jonne väkeä erityisesti tuli. Ja ongelmia oli silloin työehtojen kanssa ja ongelmia on tänä päivänä.

Asiat ovat kehittyneet ja muuttuneet noista ajoista, mutta samojen perusongelmien kanssa painiskellaan. Miten muualta tulevien työntekijöiden työsuhteen ehdot saadaan sille tasolle kuin ne kuuluvat ja miten huolehditaan suomalaisten rakentajien työllisyydestä ja työehtojen tasosta, kun alalla on laajasti alihankintaa, runsaasti ulkomaista työvoimaa, harmaata taloutta ja väärällä tavalla kekseliästä työnantajatoimintaa. Paine työehtojen heikkenemiskiarteeseen on jatkuva.

Rakennusliitto on kohdannut nämä ongelmat ensimmäisenä ja löytänyt myös ratkaisuja niihin ensimmäisenä. Näin hyvän edunvalvojan pitääkin toimia. Muut liitot ja keskusjärjestö ovat oppineet Rakennusliiton kokemuksista ja voineet hyödyntää Rakennusliiton kokemuksia, kun muille aloille on samoja ongelmia ilmennyt. Rakennusliitto on saanut myös työnantajat yhteisiin toimiin alan siistimiseksi kojaritoimijoista.

Tänä päivänä ulkomaisen työvoiman laaja käyttö on tuttua lähes kaikilla SAK:laisilla toimialoilla ja valitettavasti työvoiman hyväksikäyttöä esiintyy myös laajasti. Toimia on tehty, mutta paljon on vielä tehtävää. Työmarkkinarikollisuuden torjunnan ja kitkennän pitäisi olla korkealla nykyhallituksen prioriteettilistalla, mutta siihen liittyvät lakihankkeet etenevät kovin nihkeästi. Toisin kuin lakihankkeet, joilla työmarkkinoiden sääntelyä romutetaan ja työntekijöiden mahdollisuuksia ajaa ja valvoa omia etuja heikennetään sekä laillistetaan entistä heikompien työehtojen taso.

Hyvät kuulijat!

SAK:lainen ammattiyhdistysliike on käynyt ankaraa vastarintaa Orpon-Purran työelämäheikennyksiä ja sosiaaliturvaleikkauksia vastaan. Rakennusliitto on ollut mukana kaikissa toimissa, joita olemme kuluneen kahdeksan kuukauden aikana toteuttaneet. Iso kiitos siitä!

Kaikki SAK:laiset liitot ovat olleet mukana, tavalla tai toisella, painava syy operaatiossa. SAK on ollut hyvin yhtenäinen vastustaessaan hallituksen suunnitelmia. Orpon hallitus pyrkii merkittävään järjestelmämuutokseen suomalaisilla työmarkkinoille. Ja SAK:n jäsenet ovat se joukko työntekijöitä, jotka kokevat nämä muutokset kovimmin kukkarossaan ja tiukimmin työpaikoillaan.

Vaikka poliittiset lakot ovat keskeytyksissä, emme ole lopettaneet hallituksen toimien vastustusta tai vaihtoehdottomuuden kritisoimista. Me jatkamme sitä eri foorumeilla niin pitkään kuin vain on tarve. Edessä hämmöttävät kesäkuussa EU-vaalit ja jo niissä vaaleissa on annettava selvä viesti siitä, mitä ajattelemme hallituspuolueiden politiikasta.

Ja on hyvä muistaa, että Euroopan parlamentti on viimeiset kymmenen vuotta ollut duunarin paras ystävä. Siellä on saatu aikaan lainsäädäntöä, jolla on parannettu niin työturvallisuutta, tasa-arvoa, kuin työehtosopimusten roolia työehtojen määrittäjänä. Meidän pitää omalta osaltamme varmistaa, että näin on jatkossakin.

Hyvät kuulijat!

Tänä päivänä ammattiyhdistysliike taistelee niin laitaoikeiston hallitusta vastaan kuin työnantajia vastaan. Tai voisi kait pikemminkin todeta, että kamppailemme työnantajien ja hallituksen yhteisrintamaa vastaan. Työmarkkina-asiat ovat politisoituneet läpikotaisin ja niin taitaa olla jatkossakin. Tilanne johtuu erityisesti EK:n linjauksista luopua neuvottelutoiminnasta ja perinteisestä kolmikannasta. Poliitiikan kautta he uskovat ja toivovat saavansa tahtonsa paremmin lävitse kuin neuvottelemalla ay-liikkeen kanssa.

Työehtosopimuksia työnantajat vielä neuvottelevat, vaikka vastakkaisiakin puheenvuoroja on kuultu. Ja toimia myös nähty. Metsäteollisuuden ratkaisut tietysti kärjessä osoituksena siitä, että haluja irtautua valtakunnallisesta tes-toiminnasta on. Ja on haluja irtautua myös tes-toiminnasta ylipäättäen ja siirtyä työnantajan määrittelemiin yrityskohtaisiin työehtoihin, joista sitten yksittäisen työntekijän kanssa vielä neuvoteltaisiin.

Työnantajien harjoittama koordinaatio työehtosopimuskierröksillä on myös tiukentunut. EK toimii ylimpänä tuomarina työnantajaliittojen neuvotellessa sopimuksiaan. Valtakunnansovittelijan rooli on typistynyt työnantajien koordinaation vaikutuksesta ja nyt maan hallitus vie työvälineet lopullisesti pois valtakunnansovittelijalta pyrkiessään lainsäädännöllä sementoimaan vientimallin kustannusvaikutuskatoksi.

Työnantajien tiivistyvään yhteistyöhön ja koordinaatioon on ay-liikkeen välttämätöntä vastata. Työehtosopimusten merkitys vain kasvaa tulevaisuudessa, kun työmarkkina-asiat muutoin valuvat entistä enemmän poliittiseen päätöksentekoon.

Vain tiiviimmällä yhteistyöllä ja keskinäisellä koordinaatiolla voimme vastata tähän edessä ja jo läsnä olevaan haasteeseen. Yhteistyön tiivistäminen liittojen kesken ei ole helppoa, koska jokainen on vastuussa omille jäsenilleen, mutta liitot ja liittopäätäjät ymmärtävät yhteistyön valtavan

merkityksen. Rakennusliitto on ollut SAK:ssa vahva voima tiivistämässä liittojen yhteistyötä ja koordinaatiota työehtosopimustoiminnassa. Rakennusliitto on tuonut sisäiseen keskusteluunne perusteltuja ja punnittuja näkemyksiä sekä kokemuksen tuomaa osaamista ja arvovaltaa. Kiitos tästä työstänne.

Hyvä juhlayleisö!

Rakennusliitolla on takanaan vaiherikas, voimakas ja vaikuttava vuosisata. Haluan vielä kerran lämpimästi onnitella teitä tästä upeasta saavutuksesta, sekä kiittää suuresta työstänne. Ja toivottaa tietysti mitä parhainta edunvalvonnan täyteistä tulevaa vuosisataa tälle hienolle joukolle. Onneksi olkoon ja menestystä jatsoon!